

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:

si

Cancelari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespondentii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romanii:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2 de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

D'in caus'a s. serbatoarei de asta-diurnulu urmatoriu va aparè domineca.

Pest'a, ^{2 dec.}_{20 nov.} 1868.

Diet'a Ungariei si-a inchiatu a sera lucrările in privinti'a nostra. Dîcemu si le-a inchiatu cu tote câ pana la 9 l. c. mai tiene siedintie si lucra cu multa iuitela — pentrucă ori ce legi ar' mai creă, fia acelea ori câtu de favoritorie, proveda ele tier'a cu tote bunetatile pamentului, pentru noi remanu de unu interesu secundariu, atunci candu nu ni se recunosc ce avemu mai scumpu pre lume, atunci candu suntemu trentiti in abisulu natiunei unguresci. Istori'a va insemnă, că anulu 1868 eră rezervatu, pentrucă natiunile neunguresci, si cu deosebire natiunea romana, sê primesca de la unguri deodata doue lovituri, mai amare de câtu plagele nenumerate infipte in corpulu natiunei romane in decursulu seculiloru trecuti: „*Legea pentru egalea indreptatire a natiunitatiloru*“, in care inse natiunitatile sunt amintite numai in titulu, éra despre drepturile loru ca atari, nu este neci pomana, si „*Articulu de lege despre regularea Uniunei Transilvaniei cu Ungaria*“. In privinti'a celei d'antăiu avemu celu putienu leniscirea sufletesca, că portarea esemplaria a deputatoru nostri d'in Ungaria, energi'a ce au doveditu in decursulu desbateriloru si unanim'a loru procedere intru neparticiparea la desbaterile speciali si parasirea dietei, ne-au salvatu cu gloria onorea natiunale si totu sufletulu romanu pote fi leniscitu in consciinti'a sa, că legea ce au adusu diet'a Ungariei in privinti'a nostra s'a facutu *făra* de concursulu nostru, *nici unu* represintante alu poporulu romanu nu si-a datu votulu sêu pentru acêsta lege. Dorere, in privinti'a celei de a dou'a, in privinti'a „*legei pentru regularea uniunei*“ ne veduramu cu totulu insielati intru presupunerile ce mai aveamu despre deputatii romani d'in Transilvania. Ore singuru dlu Bohatielu, care luă iniciativ'a pentru cuposcutulu *proieptu de resolutiune*, éra candu eră sê-lu asterna dietei si sterse subsemnatur'a d'impreuna cu alti trei deputati, este caus'a neintielegerei si a disordiniei, ce deputatii d'in Transilvania dovedira in siedinti'a de eri, la pertratarea „*Art. de lege despre uniune*“, nu vomu cercă cu asta ocaziune; destulu sê insemnămu atăt'a, că procederea loru n'a avutu neci unu capu. Precum o incepura asiè o si finira. Au *graitu*, vorbitu d'intre ardeleni DD. Macelariu, Bohatielu, s'au mai incercatu DD. Tincu, Petcu si Puscariu, dara eră cu multu mai bine sê nu fia avutu ocaziune neci unulu a vorbi, ci sê fia remasu a casa cu Dr. Ratiu. „*Articulu de lege*“ leitu poleitu cum se puse pre mes'a dietei, se primi in generalu si in specialu. O trasura de condeiu si vorba de o di au fostu de ajunsu asiè dara, pentru a nimicli Transilvania! A sera pre la 9 ore, acêsta tiera autonoma nu mai exista in diet'a Ungariei, — dara exista in fakta, si va esistă pana ce va trai sufletu romanescu pre acelu pamentu udatu de sangele strabuniloru nostri. Deputatii romani d'in Ardealu reîntorandu-se a casa voru potè fi de invetiatura in venitoriu pentru acei-a pre cari d'in intemplantie i-ar' mai prinde dorulu de a alergă la diet'a Ungariei, si de a pasi pre „*terenulu activitătii*“ (!) d'in Pest'a.

Trecandu la afacerile fratiloru de d'incolo, despre cari adversarii nostri éra sciu spune multe lucruri neadeverate, presintămu publiculu urmatoriele pasuri d'in „*Romanulu*“ cu raportu la formarea noului cabinetu :

„In siedinti'a de adi (28 nov.) a Adunării in lips'a presiedintelui cabinetului, d. I. C. Bratianu, ministru lu de finacie, a dechiaratu Adunării că ministeriulu a

creditu că este in INTERESULU TIEREI sê depuna a sa demisiune in manele Mariei Sale. Mari'a Sa a primitu-o si a insarcinatu pe d. Dumitru Ghica cu formarea cabinetului. A trebuitu, adause d. Bratianu, sê v'anunciu acêsta, conformu usului constitutiunale, chiaru naintea formării biuroului, ca sê n'apara in „*Monitoru*“ mane formarea noului cabinetu, pân' a nu ve face acêsta comunicare.

Aflaramu cu placere că noul cabinetu s'a formatu sub presiedinti'u dlu Dumitru Ghica. Cei-l-alti ministrii ni se spune că suntu: dd. Cogalnicenu, Vasile Boerescu, Eraclidi, Alesandu G. Golescu si colonelu Duca. Acestu ministeriu dă de indata, prin insii-si barbatii celu compunu, cea mai poterica si victoriosa demintire tutoru calomnicloru, propagate de pres'a opositiunii d'in tiera si de cea austro-maghiara d'in afara, in privinti'a alianciiloru inchiariate de guvernulu romanu, a politicei pangermanee si panslaviste, a bandelor armate si organizate, ce suntu in tiera si a spaimentatoriului arsenale, in care s'a sustinutu de însu-si d. de Beust că Romani'a este transformata.“

Revista diurnalistica.

Dupa ce cestiunea natiunale, in locu de a se deslegă pre bazea dreptatei si a ecuitatei, se ciuntă asiè precum veduramu, primindu-se in generalu si in specialu proieptulu lui Deák, care in prim'a linea ne face pre toti unguri, si apoi de aci urmeza a aretă predominarea limbei unguresci pretotindenea, — nu va fi de prisosu sê audîmu ce mai dîcu si altii despre procederea ungurilor in acêsta cestiune. Éca ce scrie diurnalulu „*Correspondenz*“ in acêsta cestiune :

„De mai multe dîle se continua in parlamentulu Ungariei lupt'a pentru deslegarea cestiunii natiunale, — o lupta a cărei fine e acum de multu decisa; de mai multe dîle mic'a ceta a represintantiloru natiunitatiloru se lupta cu majoritatea gigantică a ungurilor in lupt'a desperata pentru esistinti'a natiunale a milioane de omeni, si noi nu potemu caută in tacere la acêsta lupta neegale. Nu suntemu condusi de simpatia cătra unii si de antipatia cătra altii in contemplatiunile urmatorie; luămu punctulu de vedere alu privitorulu, care se intereseza de sortea si binele poporeloru si nu pote remanè rece in momentul in care se decide sortea unoru natiuni intregi. Si in dîlele aceste-a se decide in totu casulu sortea totororu poporeloru Ungariei fără exceptiunea ungurilor. Pentru că spada, cu care ungurii taia nodulu gordicu alu cestiunii natiunale, are doue tasiuri, si in momentul in care Ungurii decreteza nimicirea spiretuale a numeroselor natiuni de sub corona lui Stefanu, ei si-suscriu propri'a loru sentintia de morte. Ei provoca pre celalalte natiuni la lupta pre morte ori vietia si insii li dau in mana arma, care aceste-a de buna sama o voru folosi in trist'a diua a darei de sama, candu evinemintele d'in cea mai nemediulocita apropiare a Ungariei voru fi ajunsu la maturitate. Ele se voru folosi cu securitate de acêsta arma, pentru că cine voiesce sê traiesca, se apera contra mortii, si natiunitatiele voiescu a-si pastră vietia loru natiunale.

Momentulu este seriosu, forte seriosu, si noi abiè potemu precepe frivolitatea cu care unii vorbitori ai majoritatei unguresci trateza acêsta cestiune momentosa, si cu totulu nepriceputi ni suntu famosii barbati de statu ai Ungariei. A maghiarisă voiescu acesti domni! Nu cercămu, că ore au ei dreptu a o face acêsta, pentrucă moral'a politica de asta-di dă totdeun'a dreptu succesulu; cine pote, acel'a sê fa ca este devis'a. Inse ore este cu potintia, ca ungurii sê maghiarizeze cu succesu? Intielegemu, daca nemtii voiescu sê germanizeze, daca Russi'a prochia ma Panslavismulu; precelinti'a spiretuale si preponderanti'a materiale, facu sê apara succesulu mai putienu dubiu. Inse aceste cinci milioane de Unguri, isolati, fără vr'unu radiamu d'in afara, fără rudenii si aliati, avisati singuru si numai la sine însi-si, prelanga aceste-a aflandu-se in gradulu primitivu alu

culturei, — aceste abiè cinci milioane de omeni voiescu a plecă sub jugulu loru pre natiunile preponderante in privinti'a numerica, cari suntu ochiuri in caten'a celoru mai mari familie de popore europene! Este aci minte sanetosa? Ungurii opunu celoralalte natiuni pre „*nefericit'a*“ Polonia, ca sê le sparia. Ei bine, noi inca vomu opune unguriloru pre Poloni'a, amintindu-li, că Russi'a poterica, colosulu nordicu, pe langa tote mediulocele drastice si pre langa tota lungimea tempului nu este in stare a consumă Poloni'a „*nefericita*“. Si ungurii credu, că si-voru potè asimilă o dosa, care este mai mare de câtu ei. Nu este acêsta nebulia?

Intr' acê'a in daru suntu aceste cuvinte; pana ce aceste sîruri voru ajunge in publicitate, „*cestiunea natiunale*“ va fi „*deslegata*“ — numai nu intrebati cum.

Deci nu potemu de câtu sê ne esprimem éra parerca nostra de reu pentru procederea cea fără de capu a unguriloru si sê amintimu ce-va d'in decursulu desbaterii acestei cestiuni momentose. Bar. Eötvös éra tienù un'a d'in acele vorbiri, cari asemenea scarei lui Iacobi ajunge in ceriu, inse dorere, nu se radiema ca acêsta pre pamentulu realu. Barbatulu poeticu de statu éra-si cantă unu versu amagitoriu despre libertate, inse si-uită cu totulu, că modulu in care se deslega cestiunea natiunale lovesce in fatia tote conceptele de libertate. Dupa „*principiele libertatei*“ sê se deslege acêsta cestiune, striga baronulu Eötvös, si apoi recumenda primirea elaboratulu majoritatei, care nimicescce libertatea spiretuale a natiunitatiloru si le innadusiesce desvoltarea loru natiunale. Asiè interpreteza Eötvös libertatea in care se dîce că este atātu de tare inamoratu. „*Nu ne vomu mai retrage neci odata dupa bastiunile privilegiiloru*“ dîce Eötvös, si uita cu totulu, sêu vre sê uite, că celoralalte natiuni nu li dă, ce e dreptu, neci unu privilegiu, dara pentru Unguri radica unu monopolu. Asiè dara nu privilegie, ci monopolu — acêsta este teori'a de libertate a lui Eötvös, si daca cei „*luminati*“ vorbescu asiè, apoi se pote dă cu socotel'a, cum cugeta si cum vorbescu despre acêsta cestiune ungurii in ale căroru capete iuca nu s'a facutu diua.

Precum dîseramu, noue ni pare forte réu pentru acêsta deslegare a cestiunii de natiunitate, ni pare réu chiaru si in interesulu unguriloru, pentru cari simtîmu mai multa simpatia decâtu sê ne bucurămu candu vedemu, cu căta usiorintia si-pregatescu ei propri'a loru perire.

Situatiunea Romaniei in fatia cu Europ'a.

O parte d'in presa occidentale si chiaru francesca, de unu tempu incoce nu inceteza d'a acusă Romani'a si guvernulu ei, că voiescu a favoră planulu Rusiei de concista in Oriinte. Deca n'amu sel, că acêsta parte d'in pres'a occidentale este dusa in ratecire de pres'a austro-maghiara si de pres'a boieresca d'in Bucuresci, cari ambele au interesu ca Romani'a sê n'aba unu guvernulu natiunale si liberale care sê represinte cu demnitate drepturile Romaniei, ci ministrii de cera, si unu simulacru de tronu care pentru o potere aservita se abdica viet'a, libertatile, drepturile, demnitatea natiunale; deca n'amu sel, că tote acusatuniile aparute intr'o parte a presei occidentale suntu ideiele inimiciloru natiunii Romaniloru, primite in pres'a occidentale, pentru că vinu cu perfidia sê acuse pe Romani in numele intereselor poteriloru occidentali, ar' trebui sê credemu, că Europ'a ar' voi sê faca cu Romani'a ce'a ce facu unii cu unu cane pe care au hotaritu sê lu ucida si pentru acêsta lu-declara de turbatu.

S'a observatu că, de câte ori opusetiunea retrograda d'in Romani'a vede la carm'a Statului unu guvernulu liberalu si care dă semne de demnitate natiunale, striga că acelu guvernulu are simpatie pentru Rusi'a. Acêsta tactica s'a adoptatu chiaru de o parte d'in pres'a occidentale. Dumnedieu sê feresca Romani'a de unu resbelu in Europ'a. Pres'a occidentale ar' strigă indata, că Romani'a este pentru Rusi'a si s'ar' potè ca cu robirea ei ca provincia la Ausri'a, sê s'atraga aliati'a acestei d'in urma. Dupa acea presa, in ajunulu resbelulu Prusiei cu Ausri'a, Romanii ar' fi potutu fi cedati Austriei pentru Veneti'a, fiindu că aveau, dîcea ea, simpatie pentru Rusi'a, in resbe-

pielor, corporatiunilor besericesci si autoritatilor. Acum o asemenea otarire, ori ca corespunde intereselor poporului pe care lu reprezenta adunarile comunale si municipale, si atunci asemenea otarire este celu putienu de prisosu; ori ca nu corespunde ci e tocm'a d'in contra, si in acestu casu d'in punctu de vedere juridicu otarirea e nula ca-cu nimicesce drepturile singurateceloru.

Comisiunea in caus'a de nationalitate dice in raportulu seu ca prin lege vre se asecure pretensiunile nationali, era de alta parte asiè despune incatu tocm'a pretensiunile nationali le nemicesce.

Dar' ore comisiunea nu vine in contradicere cu sine ins'a-si candu d'o parte vre se asecure pretensiunile nationali era de alta parte propune ast-felu de despusetiuni, prin cari limb'a singurateceloru nationalitati e alungata d'in capulu loculu de pre multe terene, esentiale dezvoltarii? Ast-felu este terenulu administratiunii, ast-felu terenulu calificatiunii mai nalte academice, ast-felu terenulu legelatiunii.

Nu sciu cum ar' potè comisiunea centrala se aduca aceste in consonantia cu libertatea individuala; ca-cu daca voim sa proclamam principiulu libertatei individuale, atunci mi va concede fie cine, ca neci o limba nu se pote alunga de pre terenulu administratiunii, calificarii academice si a legelatiunii. Dar' comisiunea centrala nemicesce nu numai indreptarea politica prin aceea ca, o parte a locuitorilor tierii gusta neconditiunatu dreptulu supremu politicu, participarea in legelatiune, pre candu cealalta parte, carea este mai numerosa, numai conditiunatu pote se guste aceste drepturi, adeca numai sub conditiunea invetiarii unei gramatice.

In asta privintia, On. casa; am demustratu ca, testulu comisiunei centrali nu corespunde conditiunii prime. — D'in contr'a, contraproieptulu purcediendu d'in preceperea chiar' a esintiei ideii de nationalitate, recunoscendu ca, drepturile nationali sunt neconditiunate, a ocupatu ace'a pusetiune carea singura e in stare a deslega cestiunea.

Dar' se presupunemu ca, totu ce am d'ia despre ideii'a de nationalitate este retacitu, nebasatu, nu e la locu, e de aruncatu, — se presupunemu ca io n'am preceptu bine pretensiunile nationali si ca cu totulu altu punctu de vedere are se ni servesc de cinosura; totu-si remane unu lucru ce nu pote fi trasu la indoela, acela ca, ori-cari ar' fi pretensiunile nationali, ele la o natiune suntu de aceea-si natura ca-si la alta, si tocm'a pentru ca sunt de o natura, pretindu scutu legalu de natura egala. In parerea mea, comisiunea centrala n'a satisfacutu respectulu acestui-a.

Comisiunea centrala nu numai vateama ci nemicesce egal'a indreptare, ca-cu a priori radica o limba de a supr'a legii, si pre aceta limba nu numai o scutesce neconditiunatu a o impune in modu demandativu; pre candu celor-a-lalte limbe li tinde numai unu scutu conditiunatu. O face aceta — cum dice raportulu comisiunei — d'in cauza ca, unu statu nu pote existe fara de o limba centrala oficiala, fara de o limba medilocatoria. Vateamea egale indreptari numai asiè s'ar' potè justifica, daca egal'a indreptare ar' eschide posibilitatea unei limbi centrali oficiali si medilocatorie. Aceta contraproieptulu n'o face. Contraproieptulu sustiene nevateamatu principiulu de egal'a indreptare, si tocm'ai acestu principiu de egal'a indreptare este carele necesariaminte ne conduce la o limba oficiala si medilocatoria in centru. Mare este diferentia intre aceste doue proiepte, ca-cu pre candu primulu vateamandu egal'a indreptare nu se bazeza pe dreptu ci pre volnicia, alu doile se radiama tocm'ai pre base juridice. In § 4. d'in contraproieptu se dice apriatu ca, limb'a majoritatei relative a tierii este limb'a oficiala si medilocatoria a statulu.

Aici dara s'a rezervatu apriatu necesitatea unei limbi oficiale si nu se eschide posibilitatea.

Am disu ca nu este iertatu a incungiura principiulu egale indreptari. Egalitatea de dreptu nu pote fi in opusitiune cu ideii'a fundamentala a statulu; daca nu e in opusitiune, apoi nu mi potu spune neci unu argumentu carele ar' indreptati legelatiunea spre nemicirea indreptarii egali.

Dar' egal'a indreptare neci ca pote fi contraria statulu, — si cine ar' denega aceta, ar' denega doctrina cea vechia mai bine de doue mii de ani a istoriei universale, ar' denega tesaurulu celu mai scumpu alu progresulu genulu omenescu, ar' denega — faptele.

Nu voiu se provocu la statulu federativu alu Suieterei, dar' voiu provoca la singuratecele lui cantone compuse de nationalitati diferite. Aici gasim pretotindenea ca, egal'a indreptare existe nu numai in principiu si nu numai pre chartia, ci si realizata in fapta.

A denega egalitatea de dreptu, este mai multu de catu a denega faptele, este a clatina petr'a fundamentala a statulu, este a despoia statulu de indreptarea lui morala de a existe.

Ca-si la individi, asiè si la natiuni, unu poporu i se vine necesariaminte rol'a prima a suprematiei carea se bazeza pe prerogativele ce-i dau proprietatile si calitatile lui.

Asemene suprematia naturala nu este eschisa d'in contraproieptu, contra unei asemenea suprematii nu se pote nimene tangu, asemenea suprematia ori cine o va recunoce si primi cu adeverata multamire, — dar' nu este cu potintia a primi o suprematia ce nu si-are radecine in relatiunile faptice, ci se bazeza numai pe clausulele legiloru.

Aceta suprematia se pote inchipu numai pre doue baze, adeca ori pe drepturile mai mari castigate in urmare de descendintei, ori pe fortia.

Cine se bazeza pe prim'a, se ni dovedeca o descendin-

tia superioara si me voiu inchina lui; pe a dou'a in adeveru se pote basa fie-cine, care are a mana puterea. Dar' On. Casa! precum de o parte este nu numai detorintia ci si virtute a se pleca naintea dreptulu, astfelu de alta parte este slabitiune a se pleca naintea fortiei. In asta privintia, On. Casa! testulu comisiunei centrale precum e stilisatu, — nu voiu dice: cu intentiune, dar' in — realitate pretinde de la nationalitatile nemagiare astfelu de imposibilitate morala.

Sum convinsu ca Onorat'a Casa nu va pretinde asiè ceva, nu va pretinde ca-cu scie impreuna cu mine cumca natiunile tocm'a casu singurateceli au unu interesu mai santu si mai pre susu de catu vietii: acestu interesu este onorea, — a ni o cere aceta seu a asculta de cerere, este de o potriua imposibilitate morala.

Onorat'a Casa vede ins'a-si cumca proieptulu comisiunei nu corespunde conditiunii a dou'a, adeca egalitatei de dreptu, carei-a contraproieptulu corespunde deplinu.

A trei'a conditiune la deslegarea cestiunii este, precum avui ocaziunea a dice, ca se se face astfelu de despusetiuni, ca principiile stabilite se nu remana numai pe chartia ci se treca si in vietia, adeca este punctulu de privire alu conformitatei.

Aci numai doue principii potu se ni servesc de cinosura: primulu e ca pre catu numai se pote se deschidam toturor limbeloru tote terenele esentiale pentru dezvoltare, era alu doile este, ca limb'a publica a masei poporulu se fie pre catu numai se pote limb'a nationala.

Spre scopulu aceta, in parerea mea sunt doue mediloci: Primulu, daca noi vrem sa sustinemu principiulu facultativu in tota intregitatea si nemarginirea lui, si urmandu esemplulu Belgiului vomu dice ca, tote limbele ce sunt indatinatate in tiera se potu folosi liberu pretotindenea si pururea. Aceta, on. Casa! in Belgiu nu se pote esecuta in prassa, era la noi este tocm'a imposibilitate fisica. Deci, daca nu potemu alege aceta cale, nu ni mai remane de catu numai un'a, si aceta e aplicarea limbei la teritorie. (Sgomotu.)

On. Casa! Marturisescu ca me suprinde desplacerca ce intimpinu (Sgomotu), candu vorbesu despre necesitatea teritorioru limbistice, ca-cu neci testulu comisiunei centrale n'a incunjuratu teritoriile limbistice. (Stang'a estrema: Asiè e!)

On. Casa! De multe ori am auditu dicendu se despre teritoriile limbistice ca, finfintiarea acestor'a n'ar' fi alta de catu regresarea in acea epoca barbara candu nu numai singuratecele nationalitati dar' inca si — nu mi aduca a minte cum se dice unguresce „die Geschlechter“, gentilitate (Strigari: A nemek!) — asiè, gentilitatile inca se isolau. Eu asiè credu ca, daca voim se damu limbeloru drepturi, apoi teritoriile nationali nu sunt de catu efinti'a acelei legi naturale simple si perpetue, carea pe veri ce visticuitoriu lu lega de timpu si spatiu. Va se dica, teritoriile nationali nu se potu incunjura.

De aci d'in punctulu conformitatei numai acea intrebare mai pote fi ca: cum se se infintiese teritoriile limbistice in modu mai corespunditoriu?

Fara indoela e ca fie-care va dice aci cumca asiè se pote infintia in modu mai simplu si mai corespunditoriu, daca pe unu teritoriu se indatineza limbe catu mai putiene, seu dora numai un'a. Asiè dara tocm'a d'in principiu d'a ne conforma scopulu, se nasce casu o consecintia principiulu arondarii, ce se cuprinde in contraproieptu.

Principiulu arondarii nu isvoroace d'in ideii'a juridica a nationalitatei, nu e principiu fundamentalu, si de aceea lu insiramu sub punctulu de vedere alu conformitatei. D'in asta cauza, sum gat'a a primi alta modalitate de locu in momentulu aceta in care me voiu fi convinsu ca, existe alt'a mai corespunditoria pentru a realiza indreptarea egala a limbeloru.

Principiulu de arondare nu pote fi contrariu unitatei teritoriale si politice a statulu. Nu e contrariu unitatei teritoriale, ca-cu nu desbina neci o particea de la teritoriu statulu ca s'o aneseze la altu statu seu se forme unu statu separatu (Sgomotu). Nu e contrariu unitatei politice ca-cu — in parerea mea — conditiunea unitatei o constitue guvernarea si legelatiunea unita, si in asta privintia nu existe neci unu punctu in contraproieptu care se atace unitatea politica si care nu si-ar' afla prim'a sa conditiune tocm'a in aceta unitate.

Se dice ca, principiulu de arondare nu e contrariu unitatei statulu, dar' pregatesce vateamea acestei unitatii. Daca unitatea statulu va fi periclitata pria ace'a, ca in tiera voru existe teritorie nationali echisivu ale unei limbe singure si nemagiare, apoi neci sistem'a centralisatoria nu va delatura acestu periclu, ca-cu chiar dupa asta sistema se pote se fie intr'unu comitatu numai o limba pentru protocolu, d. e. in comitatulu Carasiului numai limb'a romanesca. Deci, daca e periclu intru aceta, apoi e periclu deja intr'aceea ca in tiera existu mai multe nationalitati, era acestu periclu nu lu vomu delatura prin acea ca nu vomu multiam pe majoritate, prin acea ca vomu ignora nisuintiale majoritatei cari nu sunt contrarie statulu ci incapu cu statulu. (O voce: Asiè e! Sgomotu. Ilaritate.)

Acum recapitulandu pe scurtu cele insirate (S'audimu! Sgomotu) voiu dice: contraproieptulu e caracterisatu de: recunoscerea individualitatii nationale, neconditiunarea drepturiloru nationali ale individulu, principiulu de indreptare egala, si conformarea cea mai mare posibila.

D'in contra, proieptulu comisiunei centrali e caracterisatu de:

1. ignorarea natiuniloru d'in tiera;
2. pastrearea seu scutirea numai de diumetate a drepturiloru nationali ale individulu;

3. nemicirea indreptarii egali; si

4. neconformarea la scopu.

Acum, on. casa! daca nu este corespunditoriu a ave 3 limbe, apoi a ave 6 este si mai putienu corespunditoriu. (Sgomotu). Me rogu de iertare, intru intielesulu contraproieptulu, unu comitatu pote se aiba celu multu 3 limbe; dara dupa testulu comisiunei centrale voru fi celu putienu 6, ca-cu 1/3 a oficialiloru municipali, procediendu cu legea pote se-si alega dupa placu cutare limba pentru consultatiune si protocolu, desi n'ar' fi indatinata in comitatu seu tocm'ai n'ar' afla in comitatu defelu o natiune de acea limba, asiè, de mi-e permis se aduca unu esemplu: In comitatulu Temisiului ar' fi destulu 1/3 a representitoru pentru ca se pretinda limb'a slovacca, si cu legea a mana ar' potè pretinde, daca nu d'in alta cauza apoi celu putienu de siega.

Deci 6 limbe pe unu teritoriu este neconformitatea cea mai mare ce se pote inchipu ca-cu de vomu dice ca, 6 limbe intr'unu comitatu nu e necoresponditoriu, apoi nu sciu cu ce dreptu s'ar' potè dice ca 6 limbe in centru ar' fi lucru necoresponditoriu? Eu dicu ca e necoresponditoriu si in centru si in comitate.

Dupa tote acestea, aci potu apune pe scurtu, cumca testulu seu proieptulu comisiunei centrale numai unu principiu sustiene in tota chiaritatea si-lu urmasesce cu tota consecintia si acestu principiu este suprematia legala a natiunii magiare. De acea potu dice ca proieptulu aceta nu e alta de catu o editiune noua calificata a legiloru d'in 1836, 1840, 1844 si 1848 (Sgomotu). In esentia e totu acea. Totu acea este ideii'a fundamentala, totu acea e nisuintia principala, numai form'a s'a schimbatu. Dar' Onor. Casa! candu insirau causele ideii de nationalitate, am tacutu cu totulu despre acele legi; am tacutu ca-cu nu este nimene care se nu scie cumca in Ungaria caus'a mai de aproape a ideii de nationalitate au fostu tocm'a acele legi. (Contradiceri.) Tote se potu nega, se potfitti a nega. (Dar si absurdele se potu tote afirma!)

Acum, On. Casa! a voi o deslegare ferice a cestiunii de nationalitate pre calea acea pe care a venit in tier'a nostra spre nefericire, — asiè ce-va n'asiu potè incuviintia.

Contraproieptulu meu indrasnescu se-lu recomandatiune si partinirii onoratei case, si credu ca nu-lu potu recomenda mai bine de catu imprumutandu cuvintele proprie ale dui ministru de cultu scrise intr'unu opu celebru alu seu, alu carui-a titlu e „Einfluss der herrschenden Ideen des neunzehnten Jahrhunderts auf den Staat.“ (Miscare) Eu opulu l'am citatu nemtiesce, deci si citatiunea voiu indrasni a o cati nemtiesce. Aceste cuvinte sunt: „Ueberall, wo man die nothwendige Entwicklung und Umgestaltung der Begriffe nicht zu hindern vermag, und doch die entsprechende Veränderung der politischen Verhältnisse nicht gestatten will, entsteht früher oder später ein Kampf, der immer mit dem Triumphe der herrschenden Begriffe über die Verfassung endet; denn der menschliche Geist, der, seiner Bestimmung folgend, immer fortschreitet, kann durch materielle Mittel der Staatsgewalt unterdrückt, aber nie wirklich besiegt werden.“ (**)

Dupa cele cate le-am desfasuratu despre ideiele nationalitatii, nu e periclu daca se primesce proieptulu meu, ci periclu e daca se primesce alu comisiunei centrale. (Aprobati. Miscare).

„Albina.“

Oradea-Mare, 25 noevmre 1868.

Onorata Redactiune! Petru si Cost'a Siule locuitori in Buldiu (Csarnoháza) vendiendu d'in proprietatea loru nemiscatoria, indusa in protocolulu funduale de sub nrulu 107, parcel'a de sub nrulu 193, ca transcrierea se se pota cfeptu pre numele cumperatoriului Nicora Lascu d'in Buldiu, acestu-a, pre langa contrasemnarea subscrisului, a recursu la vicespanulu I. a Comitatulu pentru licentia autoritatii politice de diriburire! fiindu inse contractulu legatu intre parti, scrisu in limb'a romana, de-si atatu recursulu, catu si atestatulu comunei, ca parcel'a 193. se pote rumpe de ctra intregulu funduale, erau scrise in limb'a magiara, si asiè s'a documentatu cuprinsulu contractulu si in limb'a constitutiunale, totu-si vicespanulu I. Dnulu Miskolczy Lajos tote actele le au tramisu judelui cercuale de la Borodu cu indrumarea, ca pe parti se le provoce, se-si troduca Contractulu cu autenticitate in limb'a magiara, (feleket az a) alatt mellékelt s oláhnyelven kiállított a l'ásvételi szerződés hiteles magyar fordításának — mely nélkül az ügy állását nem érthetem — beszerzésére utasítsa).

In cerculu Borodului, de unde suntu partile contraente, atatu judele catu si juratulu suntu magiari, cari nu cunosc limb'a romana in scrisu, (juratulu nici ca o vorbesce), prin aceta'a dara nu si potu procura traducere autentica, unde se merge acuma pentru a si afla unu traducatoriu? se merge in altu

*) „Infiuintia ce ideiele domitorie ale secului XIX. o esercieza a supr'a statulu.“

**) „Pretotindenea unde dezvoltarea si strasformarea conceptelor nu se pote impedece, si totu-si nu se concede schimbarea corespunditoria a relatiuniloru politice, — se nasce curundu seu mai tardiu o lupta, carea se finesce pururea cu triumfulu ce conceptele domitorie lu reporta a supr'a constitutiunii; ca-cu spiretulu omenescu, care, urmandu destinatiunii sale, progresa neincostatu, — pote fi nadasitu de ctra medilocelu materiali ale puterii statulu, dar' neci candu nu pote fi devinsu cu desevarsire.“

cercu, si mai incolo, pana voru dà de unu deregatoriu comitatensu, carele pricepandu lucrulu sê se face traducatoriu si autenticatoriu? acêst'a e administratiunea cea eftina a justitiei? ca bietulu plugariu sê amble de la dare pana la mare, sê pierda tempu, si sê platêscă traducerile? Dnulu vicespanu ar' trebui sê întielega limb'a poporului, carele face diumetate d'in comitatu; decumva inse, pre cum vedemu, nu o întielege, n'ar' trebui sê caute comoditatea Duiesale, ci dupa modest'a nostra parere si ar' fi potutu luà atât'a ostendela, ca sê întrebe pe unulu d'in cei doi notari romani comit. (Venteru si Poenariu), cã ce e cuprinsulu contrasului romanu, scrisu inca in 1866, in limb'a romana, adeca sub absolutismulu provisoriu, carele respectã mai multu interesele omenimei, provinitorie in limb'a nationala.

De-si politic'a presintelui a vîritu între natiunea magiara si cea romana ce-va neincredere, pre basea acestei situatiuni n'ar' trebui sê vatemamu interesele siugurateciloru. — Cu apucature insultatorie nu ne vomu apropiã d'olalta, nici vomu contribui la deslegerea cestiunei nationali, de-si diet'a va face la legi preste legi in ast'a privintia. *Ios. Romanu, advocatu.*

Romani'a Cuventulu de tronul

(prin care se deschisese corpurile legiutorie in 27 nov.)

Domni Senatori.

Domni Deputati.

Aflandu-me asta-di in midilocoulu domniavostra, celu d'antêiu simtîmentu de detoria ce se descepta in anim'a mea, ca si intr'a domnievostra negresîtu, este de a multiam ceriului cã si in anulu acêst'a a intinsu asupr'a nostra bine-cuventarea sa de pace si de abundantia. Intr'adeveru nu numai cã amu potutu esportã in acestu annu intrêitu de cãtu alta data, dar reservele ce nu s'au esportatu inca sunt immense. Acêsta prosperitate a doveditu cã, daca nenorocirile d'iu urma au fostu unu boldu spre a ne imbarbatã, ca sê luptãmu contr'a loru, sortea cea buna este si ea pentru poporele vigurose, unu stimulantu puternicu pentru desvoltarea activitatii nationala.

Deca, domniloru, am constatau cu fericire marea crescere a activitatii poporului romanu, mi-implinescu o detoria constatandu bun'a ordine, ce domnesce in tota tier'a si potu dîce cu mandria, cã natiunea romana inaintea cu pasi rapedi spre a ocupã unu locu in societatea moderna, unde natiunile se clasifica dupa garantiile, ce dau moralitatii, dupa titlurile de serviciuri, ce aducu umanitatii.

Unu incidentu numai a venitu sê tulbure acêsta armoniosa stare de lucruri: acêl'a de la Petrosiani, unde unu numeru de straini, favoriti de situatiunea localitatii, au potutu dejucã supraveghierea autoritatiloru nostre, potundu-se intrunã si trece Dunarea.

Desvoltarea tuturor ramurilor activitatii nationala cere ca si administratiunea sê devina d'in dî in dî mai in raportu cu necesitatile sociale. Ati facutu multu, domniloru, pentru acêst'a in sesiunea trecuta. Guvernulu meu cauta la rendulu sêu sê aduca imbunatatirile ce lu privescu.

Daru spre a ajunge la acêst'a, trebeu sê tienu de aprope in vedere starea financiara, de la care depinde tota desvoltarea materiala a unui Statu, si pentru care creditulu este adevertatulu dinamometru. In privintia acêst'a constatãmu cu bucuria cã efectele publice, sporite in anulu 1867 cu 15 la sutã, s'au urcatu in acestu annu inca cu 18. Astu-felu obligatiunile rurali, cari la inceputulu anului acêstui-a ave-au cursu de 78, acumu se cumpera cu 96, er' obligatiunile Oppenheim cu 84; si cum poteã fi intr'altu-felu, candu acum nu numai cã bugetele nostre nu se echilibreza cu unu deficitu, dar ele lasa inca unu escedentu. Intr'adeveru, exercitiulu anului 1867 s'a inchisu cu unu prisosu de peste douedecii milioane lei vechi, cu care s'a potutu acoperi deficitulu anului 1866, fãra sê mai fimu nevoiti a recurge la unu nou imprumutu. Exercitiulu anului curinte, daca nu va lasã unu prisosu atãtu de mare, nu trebeu sê uitãmu cãte imbunatatiri s'au adusu in deosebitele servicii, cãte constructiuni si mai cu sema cãte reparatiuni s'au facutu. Budgetele anului viitoriu, ce sunt in cercetarea comisiei domniei-vostre, ve incredintia cã er'a imprumuturilor este inchisa si cã nici contribuabililoru nu se ceru sacrificiurei nooe, de si avemu cu drumurile de feru si cu organizarea armatei chiel-tuele extraordinarie de antêia ordine.

Sê nu uitãmu asemenea cã detori'a nostra, nefindu consolidata, ea se stinge pe totu anulu prin anuitãti. Vendiendu cãtu situatiunea nostra financiara s'a amelioratu, potemu asemenea fi mai securi a potè face onore angagementelor luete de guvernulu trecutulu pentru resolvirea cestiunei monastiriloru dîse inchinate, fãra a avè recursu la unu imprumutu, cã-ci sperãmu, domniloru, cã comunitãtiele d'in Tur-

ci'a, ce sunt interesate, nu voru mai pune pedeca de a primã sumele consacrate loru.

Unu lucru d'in cele mai esentiale, a supr'a carui-a atragu atentiunea domniei-vostre, este instrutiunea publica si mai cu sema scolele primarie, pentru cari credu cã sacrificiele ce aduce o tiera nu sunt nici odata prè mari, fiindu cã se platescu in urma cu interese indouite. In privintia acêst'a s'a infintiatu in tiera unu numeru insemnatu de scole rurale de modelu, despre care am constatatu cu placere, cã producu deja fructele dorite; pentru formarea invetiatoriloru, au inceputu a se deschide scole normale in districte prin laudabil'a initiatiua a cetatianiloru, d'in care se vede, cã se simte imperios'a necesitate de a grabl si a inlesnã desvoltarea luminarei poporului.

Midilocoale, ce ati datu domni'a-vostre guvernulu meu, l'a pusu in stare de a reparã unu mare numeru de beserice ce amenintã ruina; cu tote acestea mai remane inca multu de facutu in privintia acêsta, si este o detoria a tieriei si a guvernulu de a ingrigi, ca monumentele sacre, radicate de strabunii nostrii, sê se pastreze in tota splendorea loru, prin care se inaltia si se insufletiesce simtîmentulu moralu alu poporului si i-se nobilescu anim'a.

In ce'a ce remasesemu mai inapoi de societãtiele civilisate, sunt midilocoale de circulatiune. In anulu acêst'a potu dîce, cã am facutu pasi enormi pentru realizarea celoru d'antãiu. Astu-felu dara, deca legislatur'a anului acêstui-a n'ar fi facutu de cãtu atãtu, totu este d'ajunsu spre a si-lasã numele nestersu in analele nostre, precum si in animele Romaniloru. Intr'o singura legislatura ati indiestratu tier'a cu o linia de cãi ferate, cari lega amendou capitalele tieriei si Romani'a intrega cu Occidintele si Orientele. Ati facutu inca, prin legea ce ati votatu pentru siosele, ca tote anghiuirile tieriei sê se pota pune in relatiune cu cãile ferate.

Potemu dara fi securi, cã cãile ferate nu voru fi o sarcina care va apesã tesaurulu, ci d'in contra, dandu unu nou si potericu aventu desvoltarei nationala, voru prosperã si financiele Statului. Sum fericitu, domniloru, a fi celu d'antêiu care sê puu sub ochii dvostre rezultatele stralucite ale acestoru done legi. Terasamintele de la Sucev'a la Iasi si Romanu, de la Galati spre Romanu si de la Bucuresci spre Ploiesci, se lucreza cu mare activitate; pe drumulu de feru, de la Giurgiu la Bucuresci, la prima-vera se va deschide cea d'antêiu sectiune; er' la Augustu viitoru, speru, tota linia. Siosele nationala se voru dà acumu in circulatiune 130 kilometre; poduri mari si mici in mare numeru, 19 poduri de feru, 78 poduri reconstruite; er' cãi judetiane s'au executatu pe o lungime de 1,600 chilometre d'in cari 200 chilometre s'au si petruitu. Cu tote acestea n'amu intrebuintiatu de cãtu o parte d'in dîlele prevediute de lege pentru anulu curinte.

Astu-felu, domniloru, nu se va implinã anulu de la promulgarea acestoru doue legi, si Romani'a va realizã mai multe cãi de comunicatiune, de cãtu s'au facutu in spãtiulu de trei-dieci de ani, de candu s'a trasu cea d'antêiu siosea. Am visitatu o mare parte a tieriei si am constatatu insu-mi aceste lucrãri si barbatã, ardorea potu dîce, ce tota poporatiunea tieriei pune in realizarea acestoru artere de vietia sociale. Romanii au doveditu cu acêsta ocaziune, cã tatelele de osebite nature, sub cari erau pusi, fura caus'a de remasera pe locu si cã, lasati in propri'a loru initiatiua si in tota independintia, nu remanu mai josu de cele-l-alte natiuni.

Acum, domni Senatori si domni Deputati, vi remane a ve ocupã in sesiunea presenta de a creã midilocoale de circulatiune a capitaluriloru, adeca institutiunile de creditu, fãra de cari sciti cã societatea romana va fi totu-de-un'a silita a suferi.

Legea inarmareii n'a potutu sê dèe rezultate imediate si atãtu de satisfactorie, ca legile cãiloru de comunicatiune. Pentru aplicarea ei trebeiescu create elemente constitutive si chiaru midilocoale. Comptandu insa pe ardorea tineriloru nostri oficiari, sum incredintiatu, cã vomu potè dà in curendu o deplinasatisfactiune si acestoru aspiratiuni nationala.

In departamentulu justitiei, guvernulu meu, consecinte cu promisiunea ce v'amu datu la deschiderea sesiunei in anulu trecutulu, a continuatu cu tota activitatea potinciosa opulu moralisarei si alu radicarei magistraturei spre a o potè pune in pusetiune de a exercitã o actiune salutaria a supr'a societatei.

Tier'a a primitu cu deosebita bucuria nooele Curti ce jurati ce i-ati datu, si a privitu intr'insele o adevertata descentralisatiune in justitia.

Precum in tote ramurile, asiã si in ministeriulu justitiei prin reducerea personalulu la strictulu necesariu, s'a facutu o economia insemnata in cas'a Statului.

Si acum se voru supune desbaterei domniei-vostre mai multe proiecte de legi in scopu de a ameliorã si a inlesnã administrarea justitiei.

In ceea ce privesce politic'a nostra d'in afara ea este determinata prin tractatele cari reguleza si pusetiunea nostra cãtra Inalt'a Porta si ne indetoreza a pastrã o neutralitate absoluta, in privintia tuturor puteriloru straine. Guvernulu meu a cautatu a observã cu scrupulositate aceste legaminte, cari sunt cea mai mare garantia pentru tier'a nostra, pastrandu in fati'a poteriloru, semnatorie tractatulu de Parisu, o atitudine cu atãtu mai respectosa cu cãtu ea ne este inspirata prin sentiminte de recunoscintia. Inse afara de aceste tractate, chiaru situatiunea nostra ne impune indetori de buna vecinetate cu marile Statuti, de cari suntemu incongiurati si cu cari avemu interesulu celu mai imperiosu de a traã in bune relatiuni si de a nu le dà nici unu subiectu de inquietudine; cu modulu acêst'a potemu fi convinsi, cã ele voru vedè cu placere inffiorirea si prosperitatea Statulu romanu, care va exercitã si asupr'a loru o influentia bine facatoria pentru interesele loru materiale.

Daca inse relatiunile nostre politice sunt determinate, ni remane a ne ocupã cu d'in a d'insulu de cele comerciale si civile, si de acea guvernulu meu a cautatu cu mai mare staruintia in anulu acêst'a sê le intinda si sê le determine prin conventiuni speciale. Astu-felu, potu asta-di a ve anuciã, cã amu inchiaiatu cu guvernulu Maiestatei Sale imperatorele Austriei rege apostolicu alu Ungariei o conventiune postalã, la care ne place a crede cã va alerã si guvernulu Maiestatei Sale Imperatorele Rusieloru si care va fi supusa la aprobarea dvostre.

Guvernulu meu a cautatu asemenea sê inchiaie conventiuni, cari sê puna capetu jurisdicțiunei consularie. Potu de acum a ve incunoscintã cã guvernulu M. Sale Imperatorului Rusieloru a avutu celu d'antãiu graciositatea d'a consintã a elaborã cu guvernulu meu unu proiectu de conventiune in respectulu acêst'a, si speru, cã in curendu acestu proiectu va deveni unu actu internatiunalu.

Speru asemenea, cã si cele-l-alte poteri, secure de sentimintele nostre de gratitudine, nu voru intardiã de a ne dà si in acêsta privintia o noua dovedã despre solitudinea loru cu care ne-a deprinsu.

Deca inse linia de conduita a guvernulu meu a fostu corecta, totu-si ea n'a fostu crutiata de banuele. Dar sunt incredintiatu cã acum, ca totu-de-un'a, faptele voru triumfã a supr'a banueleuru. Astu-felu nu pote fi indouela cã Inalt'a Porta, candu se va incredintia cã concentrãrile graniceriloru si doborantiloru facute mai in tota vera trecuta, ne a costatu milioane, si cã facuramu acestu sacrificiu numai pentru ca, de pe marginea stanga a Dunarei, sê nu vina nici o turburare, ea nu va mai dà cea mai mica atentiune celoru cari s'ar sili s'o face a pune la indouela sinceritatea guvernulu meu, si va vedè cu placere sirguintiele, ce si-dã natiunea romana, spre a deveni mai tare de cãtu a fostu in trecutulu.

Nu potu sfersã mai bine, doi Senatori si doi Deputati, de cãtu aducẽdu-vi aminte, cã ori cãtu de mare ar' fi prosperitatea de asta-di a Romaniei, deca zizani'a si pasiunea s'ar' incuibã in midilocoulu domniei-vostre, Statulu romanu va periclitã, si d'in contra de veti fi uniti, celu putienu in cea ce privesce Patri'a si Tronulu, atunci vomu potè potoli orice amenintiare s'ar ivi si invinge ori-ce greutãti, cã-ci atunci Dumnedieu va bine-cuventã lucrãrile dvostre.

Sesiunea ordinaria a anului 1868—1869 este deschisa.

CAROLU.

N. Gulescu, A. I. Arionu, I. C. Bratianu, P. Donici, D. Gusti, C. Heraclide.

Varietati.

* * (Bucuria mare in Israelu.) Se dîce cã au sositu dîlele aceste unu telegramu, — noi nu lu-amu primitu inca, — care anuncia recederea dlui Bratianu de la ministeriulu d'in Bucuresci. Bucuri'a, ce a causatu acêsta fama in biuroulu de presa alu guvernulu magiaru, se dîce cã a fostu immensa; capii oficiului percurau tote despartimintele spre a vesti suditiloru sêi acestu evenimentu de nespusa bucuria, si in naivulu loru triumfu strigãu in gur'a mare: „Pace de elu, a caditu Brateanu.“ Diet'a Ungariei inca se aflã stimulata de unu entusiasmu nemarginitu, si pre candu reprezentantii nationali se luptau cu bravura eroica in cestiunea nationala, magiarii li trametau bileto cu inscrierea: „au caditu Brateanu.“ Candu audra inse magiarii nostri, cã Cogalniceanu, carui s'ar' fi incredintiatu compunerea unui nou cabinetu, e acelu barbatu, care a interplatu pre Ghic'a pentru necuviintios'a gratulatiune adresata contelui Andrassy la inzagurarea ministeriului magiaru, — domniloru magiarii li se ciuntara aripele pentru unu sboru, care si asiã nu poteã avè altu succes, de cãtu sborulu lui Icaru. — Wer zulezt lacht, lacht am besten, dîce germanulu, er' magiarii fia convinsi odata pentru totu-de-un'a cã in Bucuresci, pana e lumea, nu se va face politica magiara.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:
ALEXANDRU ROMANU.